

HZ. PEYGAMBER'İN NÜBÜVVETİNİN SÜRESİ VE KAPSAMI

Çalıştay Bildiri ve Müzakere Metinleri

17-19 Ekim 2014

Gaziantep Üniversitesi Havra Kültür Merkezi

Gaziantep 2015

Peygamber ve Beşer Olarak Hz. Muhammed

Sıddık KORKMAZ*

Hz. Peygamber, Allah'ın önce Müslümanlara sonra da insanlığa hayatlarını dengeli, huzurlu, hem bu dünya hem de öteki dünyada mutlu ve düzgün bir biçimde sürdürmelerini temin üzere gönderdiği örnek bir şahsiyettir. Onun şahsiyeti, sahip olduğu peygamberlik görevi hakkında kanaat edinmemize yardımcı olacak niteliktedir. Târihî bütün kaynakların ittifakla belirttiği üzere o “el-emîn” yani *güvenilir insan* olma vasfına sahiptir. Meselâ o, Câhiliye döneminde Mekke'ye gelen hacıların haksızlığa uğramalarını engellemek üzere kurulmuş olan “hılfu'l-fudûl” yani “erdem anlaşması”nın bir üyesidir. Aynı şekilde Câhiliye döneminde bir sel baskını sebebiyle yıkılan Ka'be'nin yeniden inşâsı sürecinde Hacerü'l-Esved'i kimin yerine koyacağı tartışmasında, bu işi yapmaya en lâyük kişinin o olduğu konusunda ittifak edilmiştir. Kezâ ilk vahiy geldiğinde eşi Hz. Hatice, onun güvenilir ve dürüst bir kişiliğe sahip olduğunu ifade etmiş ve onu tasdik etmekte bir sakınca görmemiştir. Risâletin Mekke döneminde ona inanmayan Mekkeli müşrikler, kendisine her türlü ithâmı yapmışlar ancak onun yalancı veya sahtekâr olduğunu dile getirmemişlerdir. Hz. Peygamber'in bütün bu vasıfları, onun Allah'tan

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslâm Mezhepleri Târihi Anabilim Dalı, skorkmaztr@gmail.com.

almış olduğu vahyi insanlığa duyurma görevine yansımış ve aldığı emânete ihânet etmemiştir. Böyle bir ihtimal de vahyin korunmuşluğu açısından söz konusu değildir.¹ Çünkü vahyin korunmasını evrensel bir mesaj olması sebebiyle bizzat Allah Teâlâ kendi üzerine almıştır.² Hz. Peygamber'in şahsiyeti bu emânetin korunmasına müsait bir zemin olmuştur.

Hz. Peygamber'in nübüvveti şüphesiz kendisine verilen vahyi insanlığa duyurmakla ilişkilidir. Bununla birlikte kendisine bu kutsal görevin verilmesi onun şahsiyeti hakkında bazı yanlışlıklara yol açmıştır. O vahiy almakla birlikte halâ bir beşer, kelime-i şehâdetle ifade edildiği gibi (abduhû ve resûluhû) önce Allah'ın bir kulu, sonra da O'nun elçisidir. Hz. Peygamber, ölümsüz değildir, ebediliği yoktur. Her canlı gibi o da ölümü tatmıştır.³ Bununla birlikte o, duyguları olan bir beşerdir. Korkulu, endişeli ve hüznü günleri ve yılları olmuştur. Sevdiği, sevildiği,⁴ gözyaşları döktüğü, ümitsizliğe düştüğü ve hata yaptığı günleri olmuştur. Sahâbeden Abdullah b. Mektûm'a yaptığı muâmele sebebiyle ikaz edilmiştir.⁵ Kâfirler müşrikler veya münâfiklar karşısında çekindiği ya da tereddüt ettiği dönemlerde, ona Allah'ın kendisinden korkulmaya daha lâayık olduğu gerçeği hatırlatılmıştır.⁶

¹ “Eğer Peygamber bize atfen bazı sözler uydurmaya kalkışsaydı, elbette onu bundan dolayı kısıkrak yakalardık; sonra da onun şah damarını keser atardık. Hiçbiriniz buna engel de olamazdınız.” el-Hâkka 69/46

² “Şüphesiz o Kur'an'ı biz indirdik ve onun kuruyucusu da elbette biziz.” el-Hicr 15/9.

³ “(Ey Muhammed!) Senden önce de hiçbir insana ölümsüzlük vermedik; sen öleceksin de onlar remelli mi kalacaklar? Her nefis ölümü tadacaktır. ...”, “(Ey Muhammed) şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.” el-Enbiya 21/34-35; “Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler.” ez-Zümer 39/30.

⁴ “Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile.” Âl-i İmrân 3/159.

⁵ bk. “Kendisine o âmâ geldi diye (Peygamber) yüzünü ekşitti ve öteye döndü. (Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arınacak Yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek.” Abese 80/1-12.

⁶ bk. “Ey Peygamber! Allah'tan kork, kâfirlere ve münâfiklara boyun eğme. Elbette Allah her şeyi bilmekte ve yerli yerince yapmaktadır.” el-Ahzâb 33/1; el-Kasas

Hz. Zeyneb'le evliliği konusunda, bir beşer olması sebebiyle duygularını dışı vuramamış, çaresizlik içinde kalmış, vahyin kendisine yetişiyle yardımıyla bu sorunun üstesinden gelebilmiştir.⁷ Hasımlarının gönlünü alabilmek için muhtemelen tâvizler vermeyi ve onlara karşı şirin görünmeyi aklından geçirmiş, ancak üstlenmiş olduğu görevin böyle bir tâvize imkân vermediği gerçeği ile karşılaşmıştır.⁸

Hz. Peygamber'in bir beşer oluşu onun arkadaşları (ashâbı) ile ilişkisinde daha belirgindir. Meselâ Bedir Savaşı'nda ordusunun karargâhını belirleme konusunda kendi fikrinden vazgeçmiş ve daha doğru bir karar olan arkadaşlarının görüşünü benimsemekte bir sakınca görememiştir. Uhud Savaşı'nın nerede yapılacağı konusunda çevresindeki ashâbı ile istişâre etmiş ve o toplantıda alınan karara uymuştur. Hendek Savaşı'nda müşriklerin ittifâkını dağıtmak amacıyla Medîne gelirinin 1/3'ünü Benî Gatafân'a verme teklifine, Sa'd b. Muâz ve Sa'd b. Ubâde gibi isimlerin karşı çıkması üzerine onların görüşlerini benimsemiş ve onların teklif ettiği şekilde davranmıştır. Bazen yanlış kararlar almış, ancak bunlar Allah Teâlâ tarafından düzeltilmiştir.⁹ İnsan olması sebebiyle bazen kendisini yalnız hissetmiş, hastalanmış, yorulmuş, acıkmış, susamış, yemiş, içmiş, evlenmiş, baba olmuş, hanımlarının nazını çekmiş, çocuğunun ölümüne üzülmüş ve böylesi

28/86-88; Hûd 11/12; el- En'âm 6/35, 52-55; el- Kehf 18/6, 28; el-Enfâl 8/67-68; Âl-i İmrân 3/128; en-Nisâ 4/105-113; el- Kalem 68/48; et-Tevbe 9/43.

⁷ bk. "(Resûlüm!) Hani Allah'ın nimet verdiği, senin de kendisine iyilik ettiğin kimsyeye: Eşini yanında tut, Allah'tan kork! diyordun. Allah'ın açığa vuracağı şeyi, insanlardan çekinerek içinde gizliyordun. Oysa asıl korkmana lâyık olan Allah'tır. ..."el-Ahzâb 33/37-39.

⁸ bk. "Müşrikler, sana vahyettiğimizden başka bir şeyi yalan yere bize isnâd etmen için seni, neredeyse, sana vahyettiğimizden sapıtacaklar ve ancak o takdirde seni candan dost kabul edeceklerdi. Eğer seni sebatkâr kılmasaydık, gerçekten, neredeyse onlara birazcık meyiledecektin. O zaman, hiç şüphesiz sana hayatın ve ölümün sıkıntılarını kat kat tattırırdık; sonra bize karşı kendin için bir yardımcı da bulamazdın." el-İsrâ 17/73-75,86-87; Yûnus 10/94-95.

⁹ bk. Abesc 80/1-12; el-Ahzâb 33/1, 37-39; el- Kasas 28/86-88; el-İsrâ 17/73-75, 86-87; Yûnus 10/94-95; Hûd 11/12; el- En'âm 6/35, 52-55; el-Kehf 18/6; el-Kehf 18/28; en-Nahl 16/126; el-Enfâl 8/67-68; Âl-i İmrân 3/128; en- Nisâ 4/105-113; Kalem 68/48; et- Tevbe 9/43.

durumlarda teselli edilmiştir.¹⁰ Allah'ın ortağı olmadığından gelecekte olanları bilmemektedir. Sadece kendisi hayatta iken olacak bazı şeyleri, vahyin kendisine haber vermesi sebebiyle öğrenmiştir. Her şeyi bilmiş olsa idi hayatı boyunca büyük sıkıntılara mârûz kalmaz, önlem alır ve çektiği acıları çekmezdi.¹¹ Uhud Savaşı'nda dişini kıran kılıç darbesini almaz, Hendek Savaşı'nda açlıktan karnına taş bağlayacak kadar açlığa katlanmaz ve o eziyetleri çekmezdi. Kur'ân-ı Kerîm müşriklerin sahip olduğu beşer üstü peygamber anlayışını düzelmek için birçok defa bu konuya değinmiştir.¹²

¹⁰ bk. "İnkâr edenler müstesnâ, hiç kimse Allah'ın âyetleri hakkında tartışmaz. Onların şehirlerde (rahatlıkla) gezip dolaşması seni aldatmasın." el-Mü'min 40/4; el-Müzzemmil 73/10-11; ed- Duhâ 93/1-11; el-İnşirâh 94/1-4; el-Kevser 108/1-3; Sâd 38/17; Yâsîn 36/76;el- Fâtır 35/4, 25; Tâhâ 20/131-132; en-Neml 27/70, 78-81; el- Hier 15/87-89, 97; el- En'âm 6/33-35; Lokmân, 31/23; el-Mü'min 40, 77; ed-Duhân 44/58-59; el- Ahkâf 46/35; ez- Zâriyât 51/52-54; en-Nahl 16/127-128; et-Tûr 52/48-49; er- Rûm 30/60; Muhammed 47/13; el- İnsân 76/23.

¹¹ bk. Sönmez Kutlu, "Hz. Peygamber'i Anlayabilmede Tarihsel Muhammed ile Menkabevi Muhammed'i Birbirinden Ayırmanın Önemi", www.sonmezkuclu.com, (12.10.2008).

¹² bk.: "De ki "Allah dilemedikçe ben kendime bir fayda ve zarar verecek değilim. Eğer gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak, inanan insanlar için bir uyarıcı ve müjdeciyim." el-A'râf 7/188; "(Ey Muhammed!) De ki; " Size "Allah'ın hazineleri elimdedir" demiyorum; gaybı da bilmiyorum; size: " Ben bir meleğim" de demiyorum. Ben, ancak bana vahyolunana uyuyorum." De ki: Kôr ile gören bir midir? Hiç düşünmüyor musunuz?" el- En'âm 6/50; Hûd, 11/31; "(Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden farklı birisi değilim; ne benim, ne de sizin başınıza geleceklere bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben apaçık bir uyarıcıyım." el-Ahkâf 46/9; "(Resûlüm!) Bunlar, bizim sana vahiy yoluyla bildirmekte olduğumuz gayb haberlerindedir. İçlerinden hangisi Meryem'i himâyesine alacak diye kur'a çekmek üzere kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin; onlar (bu yüzden) çekişirken de yanlarında değildin." Âl-i İmrân 3/44, 179; "Allah, müminleri (şu) bulunduğunuz durumda bırakacak değildir; sonunda murdarı temizden ayıracaktır. Bununla beraber Allah, size gaybı da bildirecek değildir. Fakat Allah, elçilerinden dilediğini ayırdeder. O halde Allah'a ve peygamberlerine İmân edin. Eğer iman eder, takvâ sahibi olursanız sizin için de çok büyük bir ecir vardır." Âl-i İmrân 3/179; "İşte bu (Yûsuf küssası) gayb haberlerindedir. Onu sana vahy ediyoruz. Onlar hile yaparak işlerine karar verdikleri zaman sen onların

Hız. Peygamber, insanları İslâm'a dâvet etmek için en güçlü mûcize olarak elindeki Kur'ân'a sarılmıştır. Onun bu tavrı çevresindeki inanmayan kesimleri rahatsız etmiş, ancak Kur'ân onların beklentilerinin doğru olmadığını ifade etmiştir.¹³ Kur'ân- Kerîm bir vahiy kitabı olarak insanlığı doğru yola iletmek için gelmiş, bir irşâd görevi üstlenmiş, bu irşâddan başta Hız. Muhammed olmak üzere, çevresindeki insanlar da yararlanmışlardır. Onlar bu kitabı kendi dönemleri açısından doğru yorumlamışlar ve bu kitabın nasıl yorumlanması gerektiğine dair de bir örneklik bırakarak gitmişlerdir.

Hız. Muhammed, peygamberlik zincirinin son halkasını oluşturmaktadır. Ondan sonra peygamberlik iddiasında bulunan bazı yalancı kişiler ortaya çıkmışlardır. Bu yalancı kişiler ortaya çıkmaya da devam edeceklerdir. İslâm kültürüne bakıldığında en çok peygamberlik inancının istismâr edildiği görülmektedir. İstismâr kapısı çoğu zaman iyi niyetle olmakla birlikte en çok *gaybî* bilgi veya keşf, ilhâm ve rüyâ alanından açılmaya çalışılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in açıkça ifade ettiği gibi gayb bilgisi Allah'tan başka kimseye açık değildir. *Keşf*, *ilhâm* ve *rüyâ* gibi alanlar ise bireyseldir, kişiye özeldir ve bu alana dayanarak, inanç, hukuk, ahlâk, siyâset veya ticaret geliştirilemez. Keşf ve ilhâm alanı öznel olup, sanatın alanıdır ve bütün müzisyenler, ressam, edipler, şâir ve yazarlar bu alanın temsilcileridir. Bu alana dayanarak *vahiy* veya vahye denk bilgi edindiğini iddia etmek doğru değildir.

yanında değildin (ki bunları bilersin)." Yûsuf 12/102; "Gaybin anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." el-En'âm 6/59; "(Resûlüm!) İşte bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce onları ne sen biliyordun ne de kavmin. O halde sabret. Çünkü iyi sonuç (sabredip) sakınanlarındır." Hûd 11/49; "De ki: Göklerde ve yerde, Allah'tan başka kimse gaybı bilmez. Ve onlar ne zaman diriltileceklerini de bilmezler." en-Neml 27/65; "Görülmeveni bilen Allah, görülmeyene kimseyi muttali kılmaz." el-Cin 72/26.

¹³ "Ona Rabbinden (başkaca) mûcizeler indirilmeli değil miydi?" derler. De ki: "Mûcizeler ancak Allah'ın katındadır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım. Kendilerine okunmakta olan Kitab'ı sana indirmemiz onlara yetmemiş mi? Elbette İmân eden bir kavim için onda rahmet ve ibret vardır." el-Ankebût 29/50-51.

Hz. Peygamber'in kendi döneminden sonra yaşayan kişilerle irtibat kurması veya onlara bilgi aktarması türünden iddialar gerçeği yansıtmamaktadır. Bu iddiada bulunan kimseler İslâm'a ve Hz. Peygamber'e yalan izâfe etmekte ve iftira etmektedirler. Dinî hassasiyetinin yüksek olduğunu ileri süren bu kişilerin kendi görüşlerini, Hz. Peygamber'e izâfe etmelerine gerek ve ihtiyaç da yoktur. Kendi görüşlerini kendilerine ait fikirler olarak ileri sürebilirler. Buna bir engel ve mâni de yoktur. Özellikle günümüz açısından bakıldığında, maalesef tasavvuf veya sûfî kültürden beslendiğini öne süren kişilerden bazılarının İslâm'ın temel esası olan nübüvvet inancının istismârcıları oldukları söylenebilir.

Hz. Peygamber'i istismâr eden düşünceler, daha sonra taraftar kesimleri edinerek mezheplere dönüşmüştür. Bunlara Kâdiyânîler, Bâbîler-Bahâîler ve Selefi-Vehhâbîler örnek olarak verilebilir. Bu grupların ortak özelliği, kendi görüşlerini Hz. Peygamber'e dayandırarak bizzat kendilerinin olan görüşlerini ilâhî emir ve yasaklar gibi insanlara dayatmalarıdır. Bir başka ortak özellikleri de akla, yani test edilebilir, denetlenebilir, doğrulanabilir veya yanlışlanabilir bilgiye karşı çıkmalarıdır. İslâm kelâmcılarının ortak kanaati ise *aklı olmayanın dininin de olmayacağı* şeklindedir.

İslâm dinini doğru anlamak, İslâm'ı "Muhammedizm"e dönüştürmemek, Hz. Peygamber'i taklit etmek yerine, Hz. Peygamber'i örnek almak Müslümanların temel şîârı olmalıdır. Beşer olması sebebiyle Hz. Peygamber ölümsüz değildir, her canlı gibi o da ölümü tatmıştır. Onun ölümünden sonra Müslümanlara ve insanlığa evrensel mesaj olarak Allah'ın kitabı yani Kur'an-ı Kerim kalmıştır. İslâm adına Allah'ın "*onu Biz indirdik ve onu koruyacak olan da Biziz*"¹⁴ diye kast ettiği şey bizzat Kur'an'ın kendisidir. Dünyanın dört bir bucağına yayılmış olan İslâm coğrafyasının neresine gidilirse gidilsin, karşımıza çıkan, Fatihâ'dan, Nâs Sûresine kadar, hiçbir harfî dahi değişmeyen, tek şey Kur'an-ı Kerim nüshalarıdır. Bu durum da Allah'ın murâdının gerçekleşmesinin örneğini oluşturmaktadır.

¹⁴ el-Hicr 15/9.

İslâm'ın temel hedefi sâlih, âkil, dengeli ve bilgili insan yetiştirmektir. Bu hedefin gerçekleşmesi için temel kaynaklardan biri Kur'ân-ı Kerîm'dir. Hz. Peygamber'in tebliğ ettiği dinin evrensel oluşunun sebebi getirmiş olduğu dinin evrensel ilkeler taşımasıdır. Bu ilkeler *inanç* alanında tevhid, nübüvvet ve meâd, *eylem* alanında da *makâsıdu's-şerîa* olarak bilinen; din, mal, can, akıl ve nesil emniyetinin tesis ve temin edilmesi olarak özetlenebilir. Günümüzde inanç ilkelerine getirilen yorumların içi boşalmış ve sorunlara cevap veremeyecek duruma gelmiştir. İslâm aydınları bu temel kavramları yeniden tanımlamak ve içeriğini doldurmak durumundadırlar. Dinin temel hedefi olan emniyetlerin temini konusunda da ileri sürülen görüşler güncel hayatın ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu sorun din adına konuşan kesimlerin, dini taklit mercii olarak algılamalarından kaynaklanmaktadır. Fıkıh, İslâm'ın yorumlarından sadece biridir. Tek başına fıkıhın, hadisın veya tasavvufi kültürün bütünüyle İslâm'ı temsil ettiğini düşünmek büyük bir yanılıdır. Din, hayatın dengeli bir biçimde kurulması için, Hz. Peygamber'in de ifade ettiği gibi, sadece bir *nasihattir*. Müslümanlar, dinin temel kaynaklarından ilhâm alarak hayatlarını inşa etmek zorundadırlar. Bu durumun en somut örneği Hz. Peygamber'in bizâtihî kendi şahsıdır. O, bu yönüyle ümmetine örnektir. Ehl-i Sünnet olmak da Hz. Peygamber'in bu vasfını esas alabilmektir. Hz. Peygamber dönemini taklit etmeye çalışmak, Müslümanların zihinlerini belli rivâyet veya nakillere mahkûm etmek, Ehl-i Sünnet olmaktan ya da Hz. Peygamber'in yolunu takip etmekten fersah fersah uzaklara düşmek demektir.

Peygamberlik düşüncesi İslâm inancının olmazsa olmazlarından. Müslümanların bu düşünceyi titizlikle korumaları gerekmektedir. Hz. Peygamber'in bize bıraktığı sünneti, Kur'ân-ı Kerîm ile uyumlu olan evrensel ilkelerden oluşmaktadır. Bu ilkeleri hiçbir kimsenin gelenekçiliğe, kültürcülüğe, rivâyetçiliğe, rüyâ veya keşfçiliğe kurban etmeye hak ve yetkisi yoktur. İslâm'ı, peygamberlik düşüncesi üzerinden sulandırarak, ortaya birçok peygamber çıkarmaya çalışmak da doğru değildir. İslâm'ın peygamberlik düşüncesinin

evrenselliği Kur'ân-ı Kerîm ile sınırlı olduğu sürece evrensel kalacaktır. Hz. Peygamber, vahiy ve hayattan edindiği bilgi ile kendisini yetiştiren bir insan modelidir. Onun sünnetine uymak, onu taklit etmek değil, onun metodunu benimsemektir.